UMĚNÍ ANTICKÉHO ŘECKA

PERIODIZACE

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VY_32_INOVACE_DVK1204

- Autor: Mgr. Jan Souček
- Vznik: 09 / 2012
- Téma: Antické umění
- Předmět: DVK / 1. ročník
- Anotace: Obrazová prezentace periodizace řecké starověké kultury a charakteristika řeckých stavebních řádů

Antické starověké Řecko dnes nevnímáme jen jako soustátí řeckých měst, ale také jako epochu vzniku současné moderní západní civilizace. Vzniklo z drobných městských států s dórským, achájsko-aiolským, a iónským obyvatelstvem

PERIODIZACE STAROVĚKÉHO ŘECKA

- **Prehistorické období** **12. – 9. st. př. n. l.**
- **Archaické** **9. – 6. st. př. n. l.**
- **Klasické - Attické** **5. – 4. st. př. n. l.**
  (Athény, Sparta)
- **Helénistické** **3. – 2. st. př. n. l.**
  (Alexandr Veliký)
- **Římské** **od 2. st. př. n. l.**

PERIODIZACE STAROVĚKÉHO ŘECKA

Řecká doba temna / od 12. st. př. n.l.

Okolo **r. 1250** př. Kr. začíná **egejské stěhování národů**, které probíhá především v okrajových oblastech východního Středomoří a vede k zásadním změnám v egejském světě.
V Řecku končí doba bronzová a začíná doba železná.
Kolem **r. 1100** př. Kr. se **mykénská kultura rozpadá** a velká část Řecka se dostává pod nadvládu řeckých kmenů, zejména **Dórů**, kteří do země pronikali ze severu a severozápadu směrem na jih a osídlili značnou část středního Řecka a především Peloponés, severovýchod obsazují **Achajové a Aiolové, Iónové** osidlují pobřeží Malé Asie.
Důsledkem egejské stěhování národů je mj. i **zničení Tróji** (kolem roku 1300 př. Kr.)

Archaické období / od 8. st. př. n.l.

Nastává **vzestup řeckých městských států**, z nichž si dominantní postavení postupně vybudují **Athény a Sparta**. Rostoucí počet obyvatelstva vede k **zakládání početných kolonií mateřských měst**, zvláště u Černého moře, v Libyi, v jižní Itálii, na Sicílii a také na dnešním francouzském středomořském pobřeží. Mimo jiné tímto způsobem byly založeny přístavy Syrakusy, Marseille, Neapol, Trapezús a Nice.
Všechny Řeky sjednocoval **společný kult bohů** kolem krále nebes **Dia** (na jehož počest se každý čtvrtý rok, konaly v Olympii na Peloponnésu hry, podle nichž se počítal letopočet od 776 př. n. l.) či **Apollóna** s jeho věštírnou Pýthie v Delfách, na kterou se v obtížných situacích obraceli všichni Řekové o radu.
Výrazem rostoucího pocitu sounáležitosti Řeků jsou **Homérovy eposy**.

Od poloviny 6. stol. znamenal pro Řeky nebezpečí **vzestup perské říše** za vlády Kýrose II. Velkého. Do konce 6. stol. vybudovali Peršané mohutnou říši a ovládli řecké kolonie na západním pobřeží Malé Asie. V bitvě u **Marathónu** r. 490 př. Kr. však porazili Atéňané Peršany, vedené králem Dareiem I. O deset let později podnikl jeho nástupce Xerxes I. vojenskou výpravu proti Řekům. Ačkoliv se Sparťanům, známým svým vynikajícím vojenským uměním, nepodařilo Peršany zastavit v úžině u **Thermopyl**, brzy je hlavni řecké vojenské síly porazily v námořní bitvě u **Salamíny** (480 BC) a na souši v bitvě u **Platají** (479 BC).

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/3a/Map_Greco-Persian_Wars-en.svg/750px-Map_Greco-Persian_Wars-en.svg.png

Klasické období tzv. Attické / od 5. st. př. n.l.

Největší rozkvět **Atén** za vlády demokrata **Perikla** (461-429 př. Kr.). Rozvoj filozofie, vědy a umění. V tomto období zvaném **zlatý věk** nabyla aténská **Akropole** své klasické podoby.

R. 429 př. Kr. vypukl v Aténách mor, kterému podlehl i Periklés. Jeho nástupci sice bojovali dále s konkurenční Spartou, byli však politicky méně schopní. R. 421 př. Kr. byl uzavřen mír na základě status quo. Záhy však znovu vypukly boje, které skončily r. 405 př. Kr. vojenskou porážkou Atén. Sparťané zvítězili za pomoci Peršanů, kterým za ni přislíbili řecké osady v Malé Asii. Když se však zdráhali svůj slib splnit, došlo k řadě konfliktů, během nichž Sparta ztratila svou hegemonii.

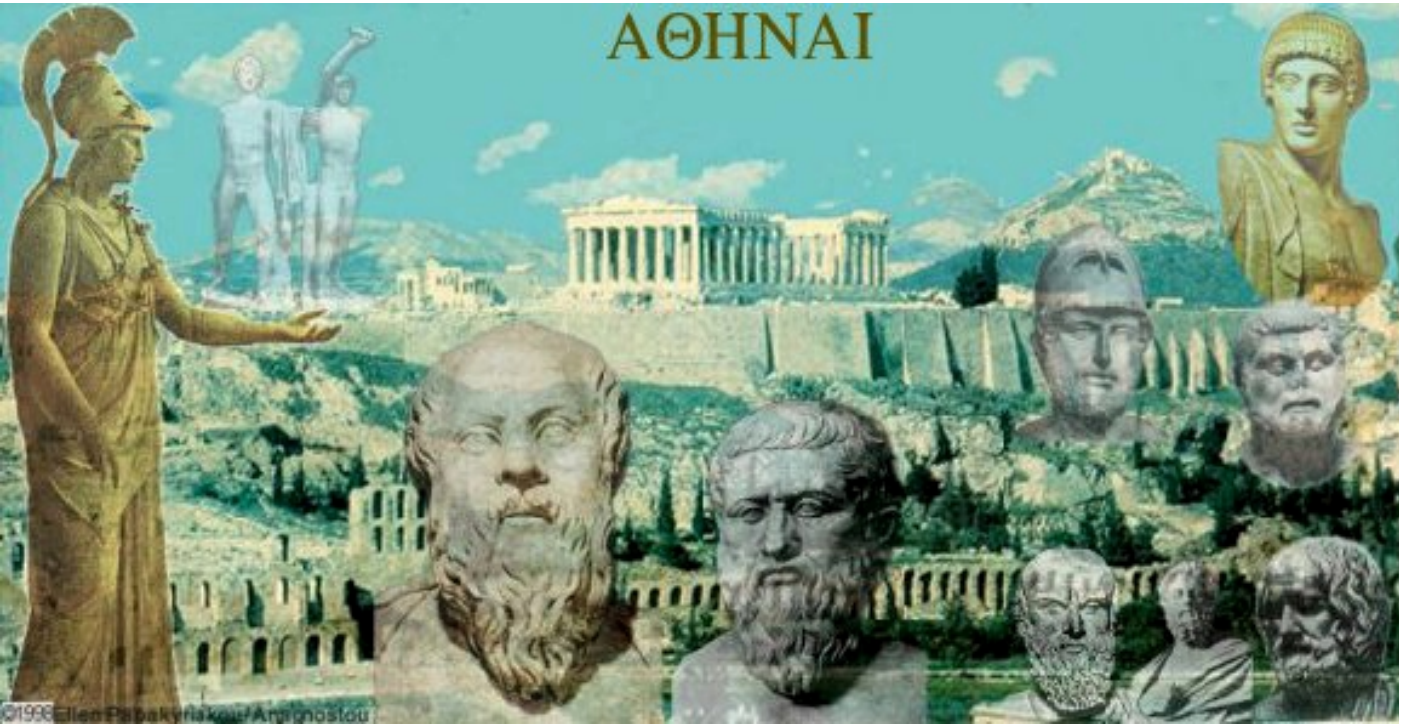

Řecko v době Periklově (446/445 před Kr.)

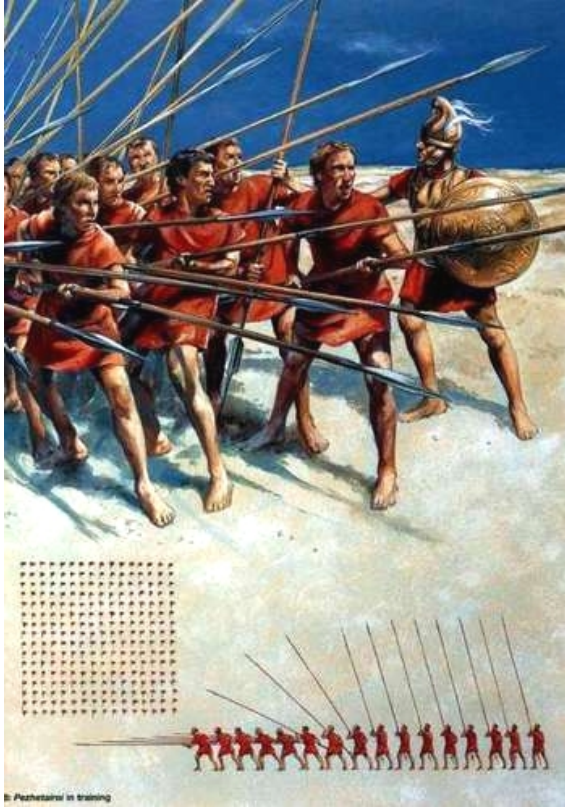

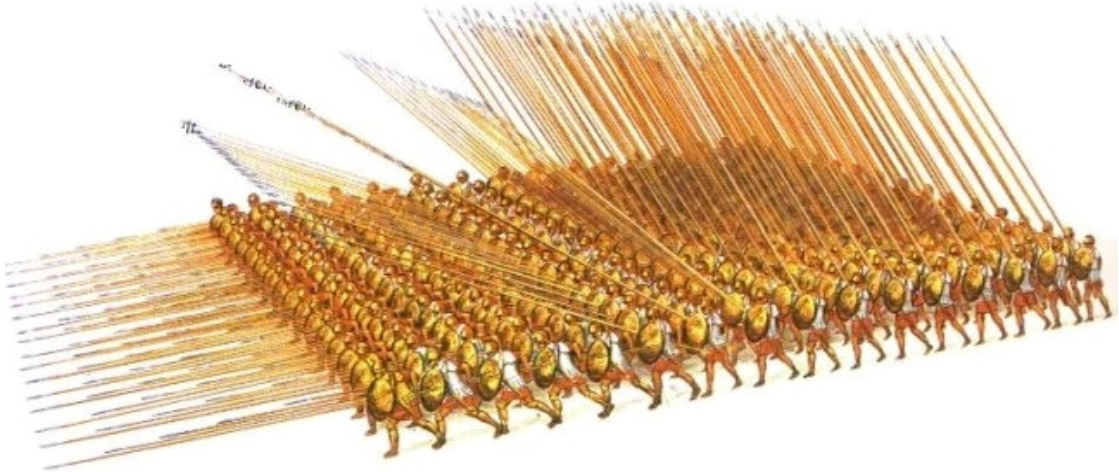

období hélenistické - ***nadvláda Makedonie / od 4. st. př. n.l.***

Pokračujících vnitropolitických sporů v Řecku (1., 2. peloponéská válka) využil makedonský dobyvatel, král **Filip Makedonský** (382- 336 př. Kr.). **R. 338** porazil za použití strategie falang Řeky u Chairóneie a **ovládl celé Řecko**.

Po jeho smrti pokračoval v dobyvačné politice jeho **syn Alexandr Veliký**. R. 333 př. Kr. v bitvě u Issu a r. 331 př. Kr. v bitvě u Gaugamél porazil perského krále Dareia III., stal se vládcem světové Perské říše a pronikl až k řece Indus.

Po jeho předčasné smrti se vlády chopili generálové, kteří založili vlastní dynastie a v diadochských válkách sváděli boje o dědictví Alexandrovy říše.

Z diadochských říší se kromě Makedonie trvale udržel Egypt (do r. 30 př. Kr.) a říše Seleukovců (asi do r. 30 př. Kr.). Jejich vláda znamenala nadvládu řecké menšiny nad podmaněnými národy, které se prostřednictvím Alexandra Velikého dostaly do styku s řeckou kulturou a helenizovaly se až po východní oblasti bývalé Alexandrovy říše. Od r. 276 př. Kr. vládli nad Makedonií Antigonovci, kteří si udrželi nadvládu i nad Řeckem.

Extent of the empire of Alexander the Great

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:MacedonEmpire.jpg

Římské a byzantské období / od 2. st. př. n.l.

Začátkem 3. stol. př. Kr. začal vzestup Říma, který se snažil ovládnout Makedonii a Řecko.
Řecko, které bylo formálně svobodné, ale politicky podléhalo římské kontrole, se v l. 149-148 př. Kr. přidalo pod achajským vedením k makedonskému povstání, které však bylo Římany potlačeno.
R 146 př. Kr. byl zničen Korint. Celé Řecko a Makedonie byly podřízeny nové římské provincii Makedonie, která existovala již od r. 148 př. Kr.
Císař Augustus (zemřel r. 14 př. Kr.) vytvořil na území Řecka římskou provincii Achaia s hlavním městem Korint.
Po rozpadu Římské říše se stalo Řecko součástí říše východořímské (Byzancie). Postupně docházelo oslabování idejí Římské říše a na celém území Byzancie se prosadilo řecké myšlenkové bohatství.

PERIODIZACE ANTICKÉ KULTURY

BC		GENERAL EVENTS	LITERATURE & PHILOSOPHY	VISUAL ART	THEATRE & DANCE	MUSIC	ARCHITECTURE
1230	DOBA TEMNA	Destruction of Troy					
800	ARCHAICKÉ OBDOBÍ	First Olympic Games First surviving Greek writing	Homer Hesiod	Dipylon vase (4.6)			
700			Ionian Poets Herodotus Thucydides				
600			Sappho of Lesbos Pythagoras	Kouros figure (4.13) Black and red figured vases Archaic style Nessos Painter Gorgon Painter Kleitias Lydos	Choric dance festivals Dithyrambs Tragic contests begin		
500	KLASICKÉ OBDOBÍ	Persian occupation Delian league Pericles Golden Age of Athens	Sophistry Protagoras Socrates Plato	Classic Style Makron Douris Myron Polyclitus Achilles Painter *Kritios* (4.16) Parthenon Sculptures	Aeschylus Second Actor added by Aeschylus Theatre of Dionysos Sophocles Euripides Aristophanes		Parthenon (4.31) Halicarnassus Temple of Athena Nike (4.34)
400		Alexander the Great	Aristotle	Suessula Painter Praxiteles Lysippos	Theatre at Epidaurus		
300	HÉLENISTICKÉ OBDOBÍ		Theocritus Epigrams	*Dying Gaul* (4.22) *Winged Victory of Samothrace* (4.23)			
200			Apollonius Rhodius	*Laocöon Group* (4.24)			Temple of the Olympian Zeus (4.35)
100							

UMĚNÍ ANTICKÉHO ŘECKA

ŘECKÉ STAVEBNÍ ŘÁDY

ŘECKÁ ANTICKÁ ARCHITEKTURA

STAVEBNÍ ŘÁDY

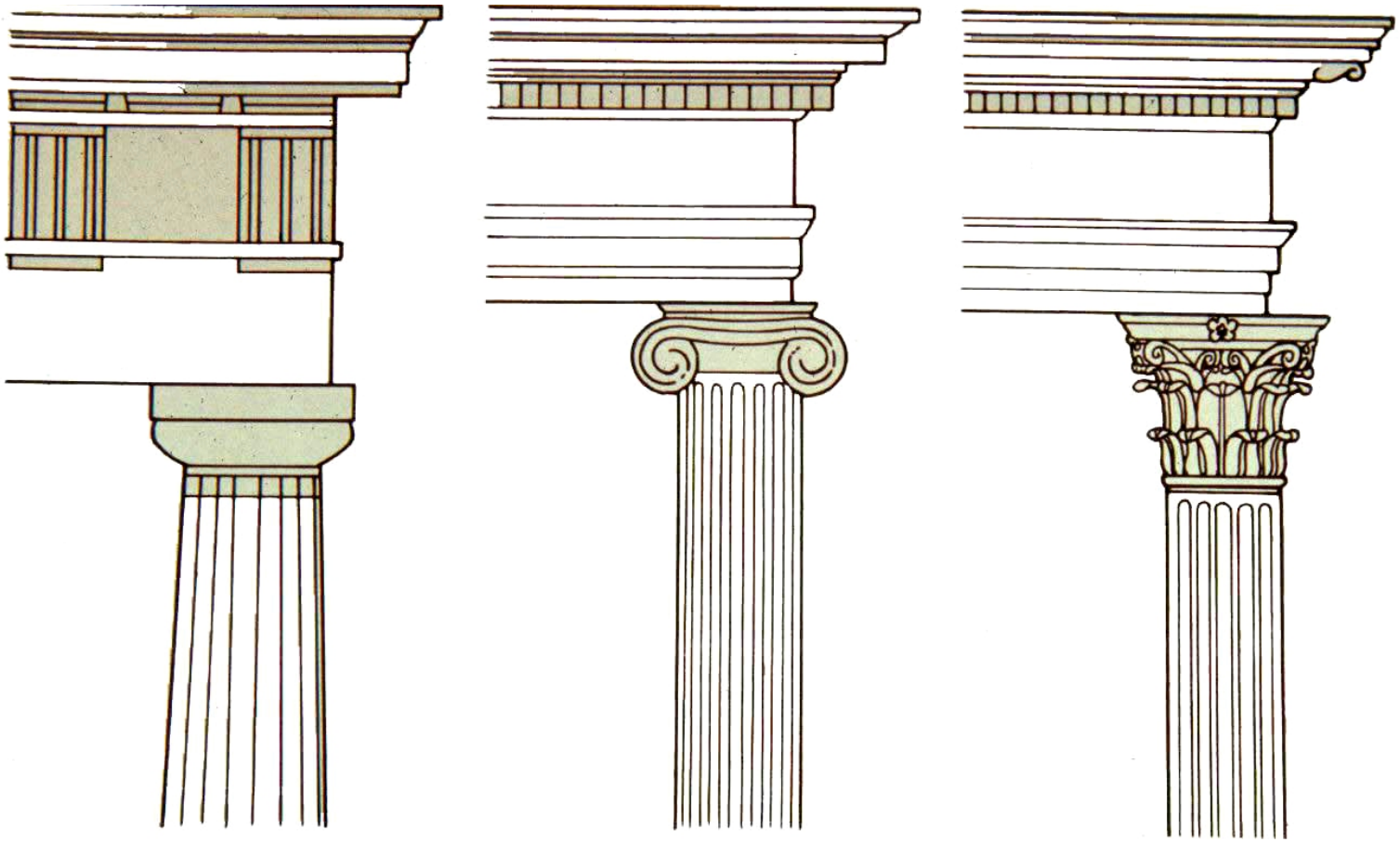

a. DÓRSKÝ

b. IONSKÝ

c. KORINTSKÝ

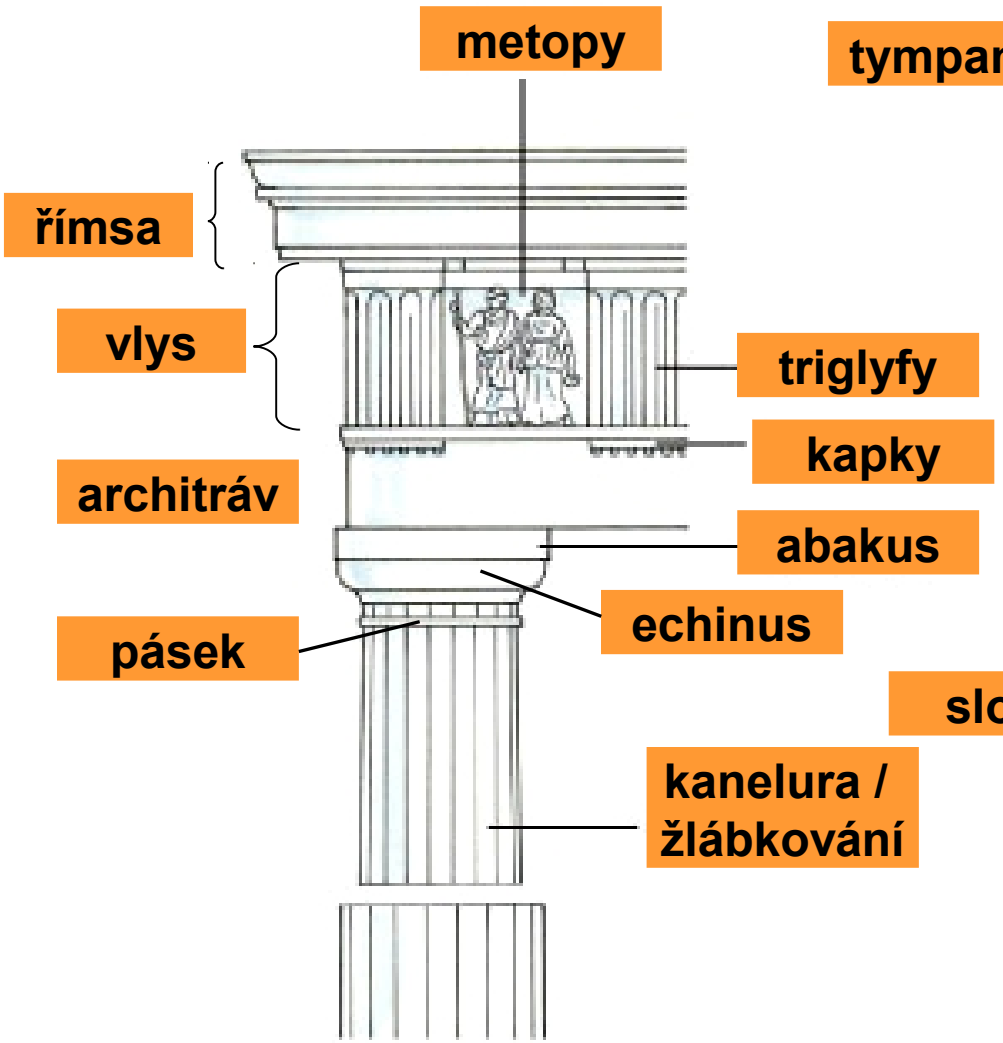

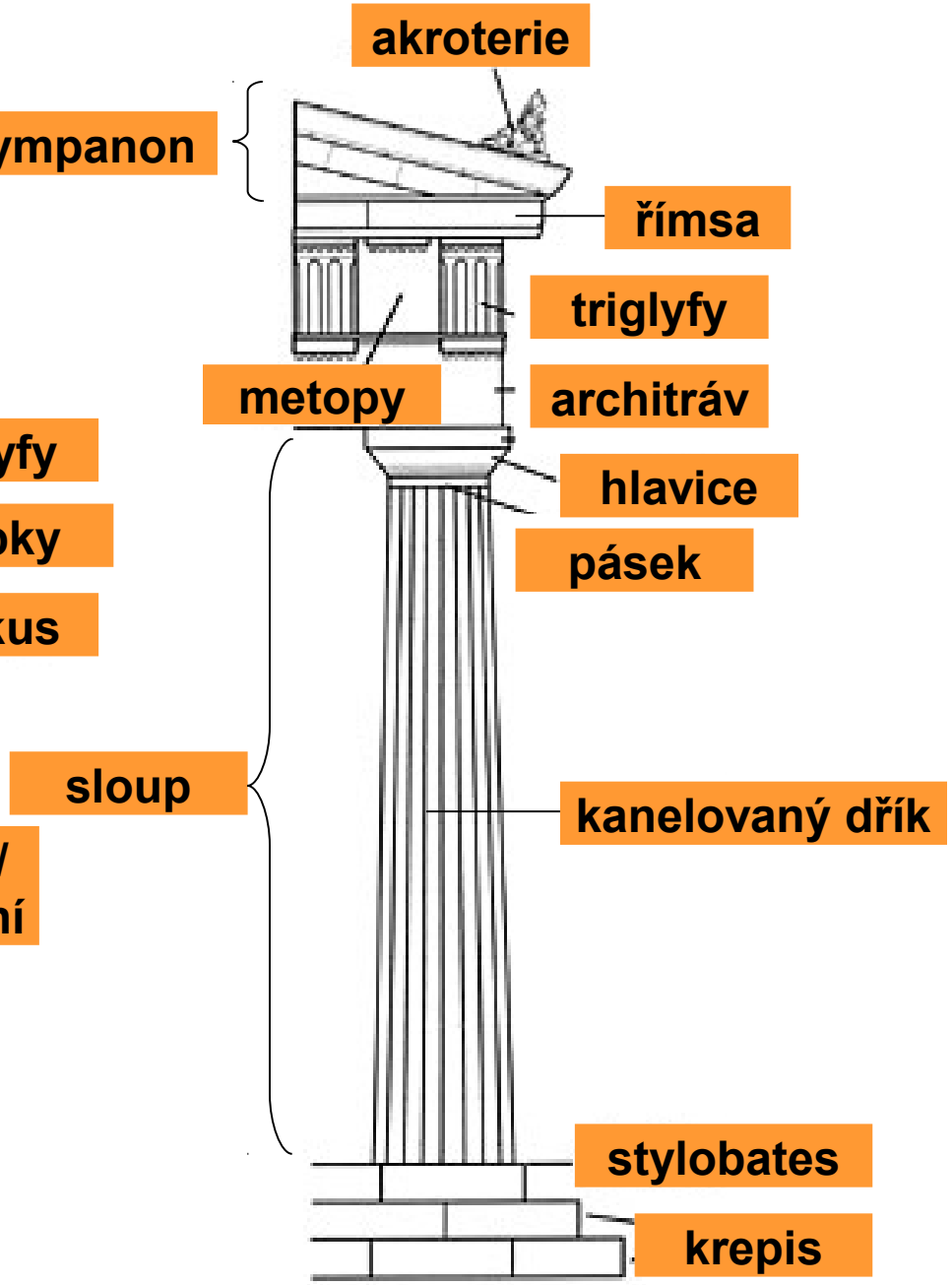

Nejstarší řecký stavební řád - od 8. stol.
- Nejdříve dřevěný od 6. st. kamenný
- Masivnost, strohost stavebních článků
- Mužský sloh

DÓRSKÝ ŘÁD

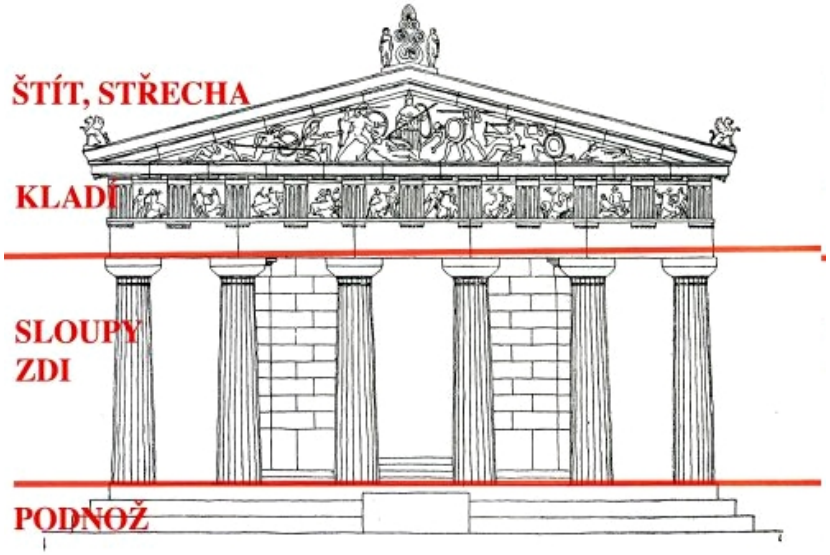

Dórské chrámové průčelí (Hefaisteion v Athénách)

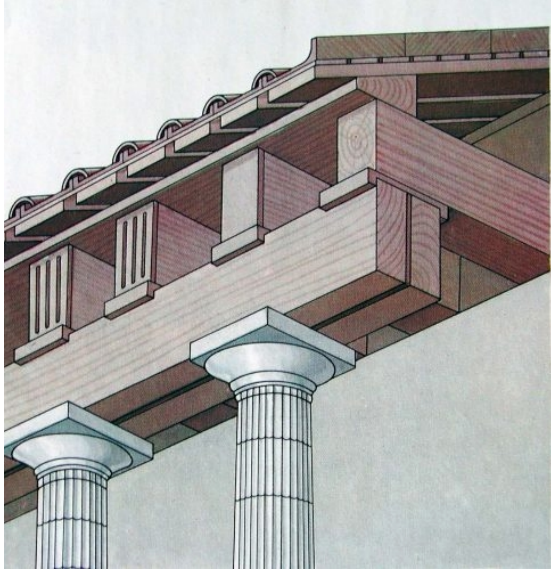

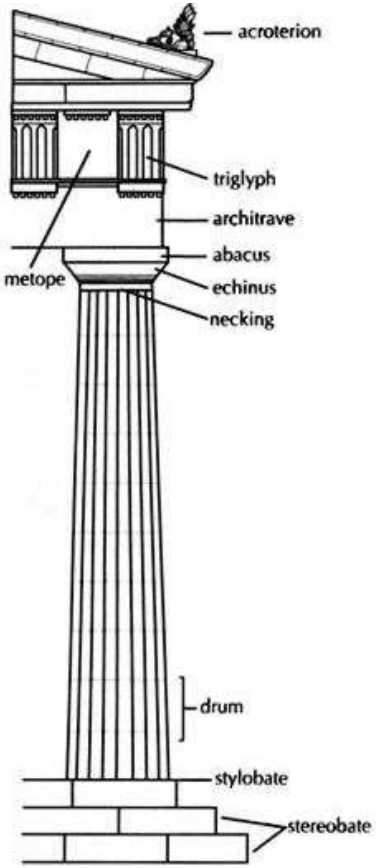

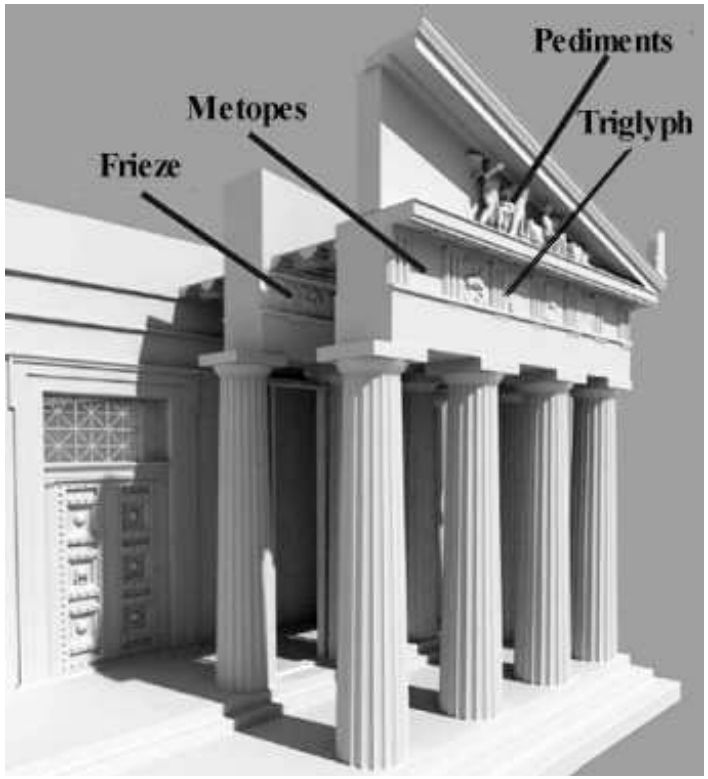

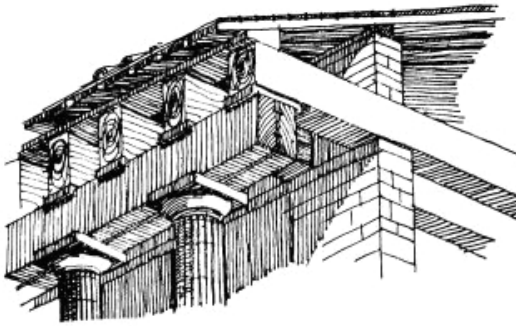

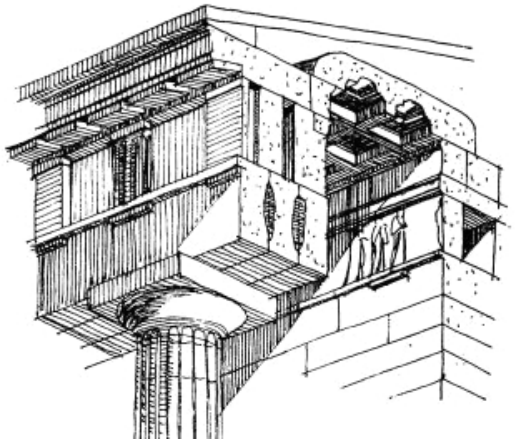

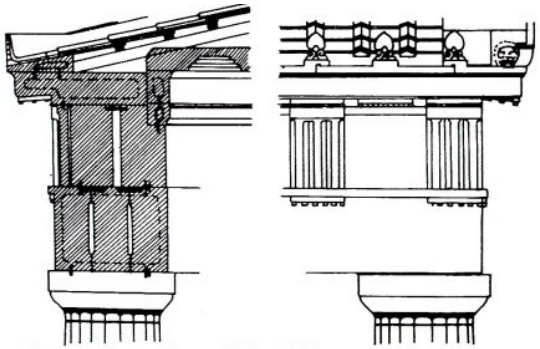

konstrukce kladí

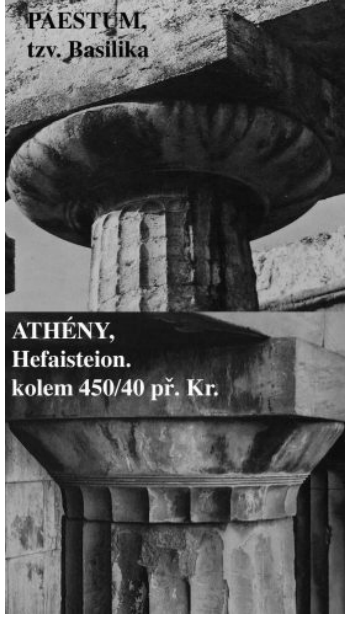
PAESTUM,
tzv. Basilika
ATHÉNY,
Hefaisteion.
kolem 450/40 př. Kr.

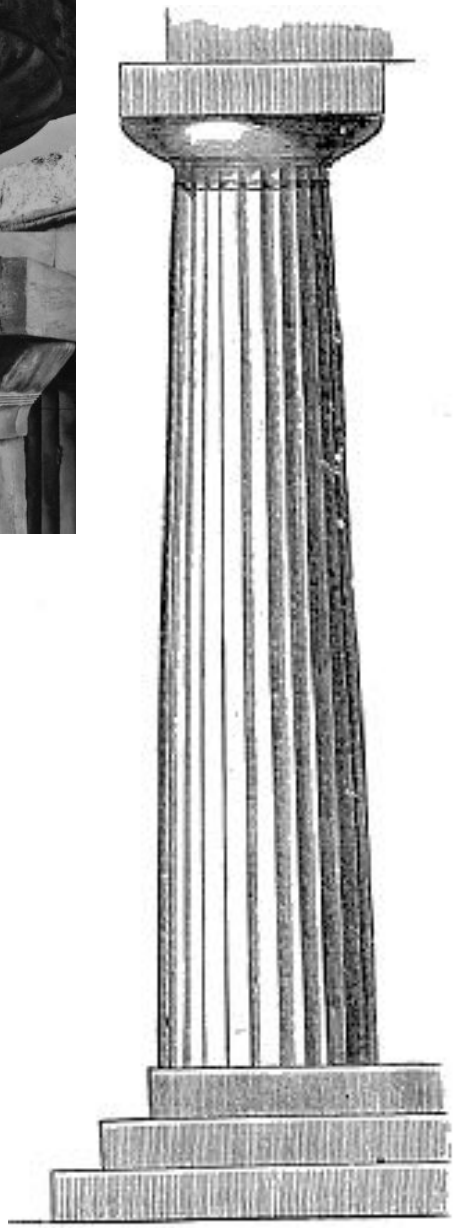

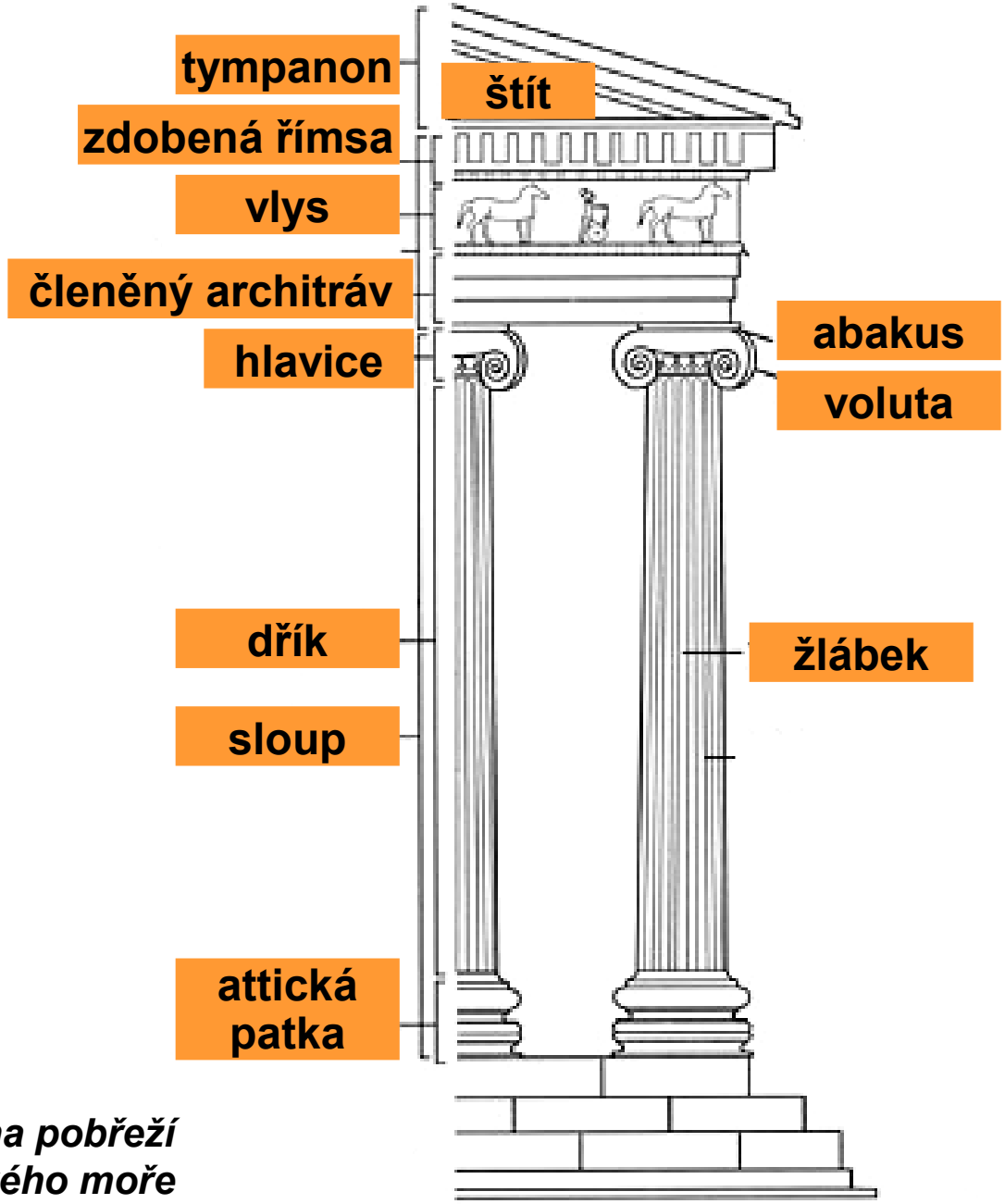

Mladší než dórský sloh, vznikl na pobřeží malé Asie a ostrovech Egejského moře subtilnější, elegantnější, zdobnější – ženský

IONSKÝ ŘÁD

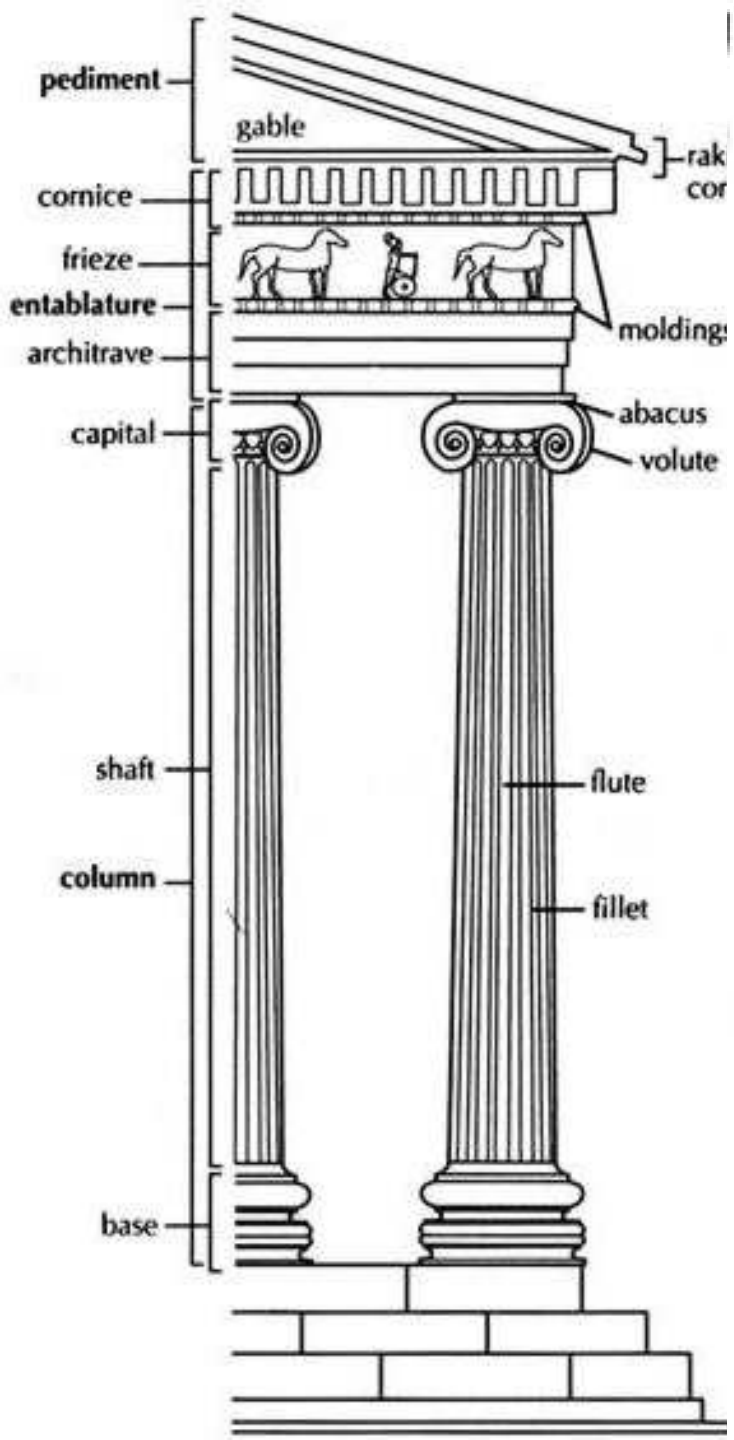
pediment
gable
rak
cor
cornice
frieze
entablature
molding
architrave
capital
abacus
volute
shaft
flute
column
fillet
base

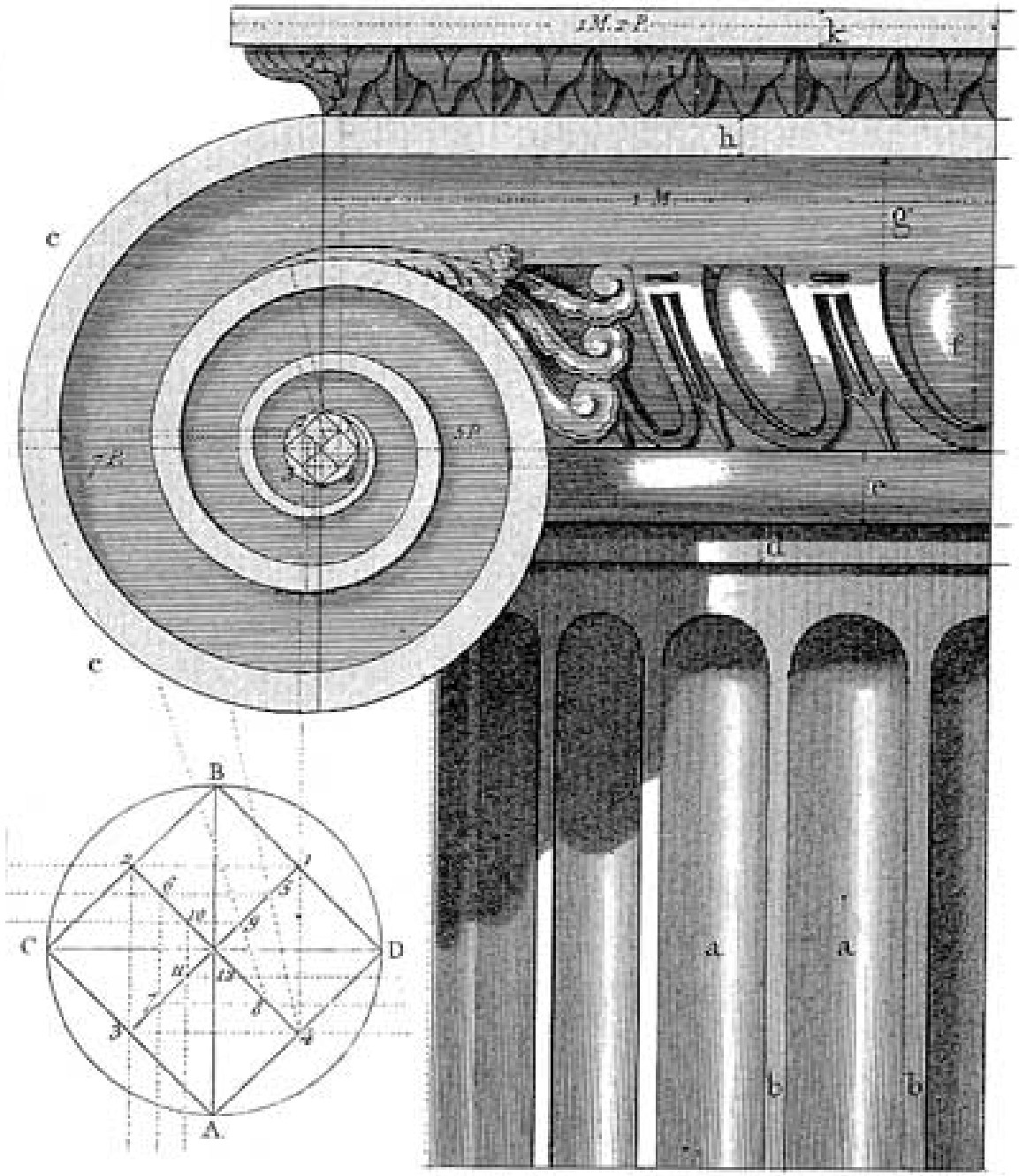
k
h
g
f
e
d
c
c
B
C
D
A
a
a
b
b

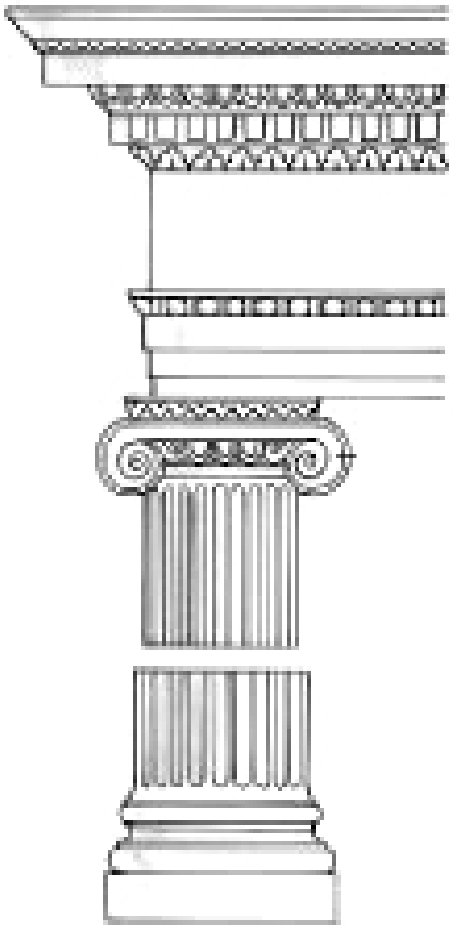

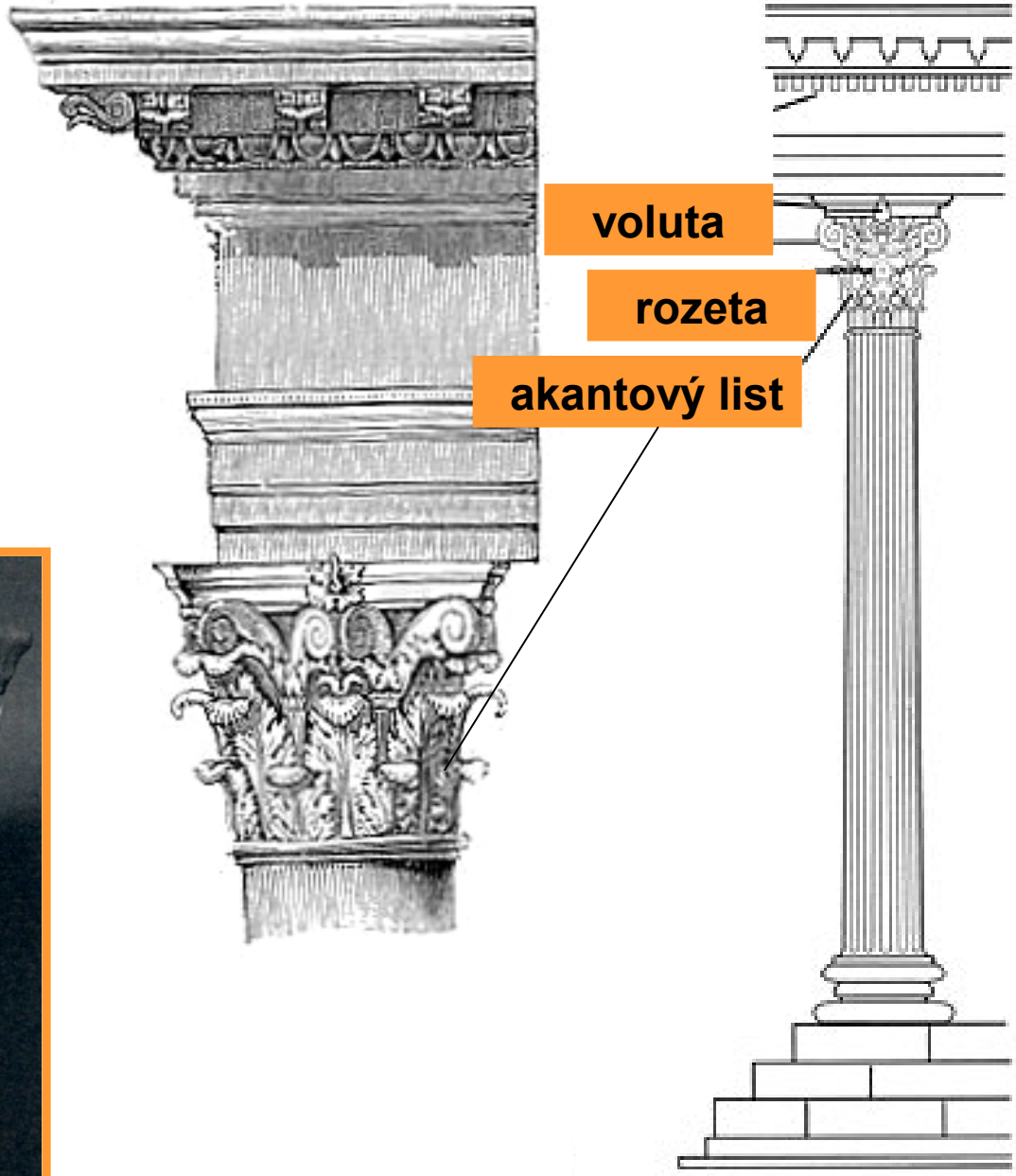

KORINTSKÝ SLOUP

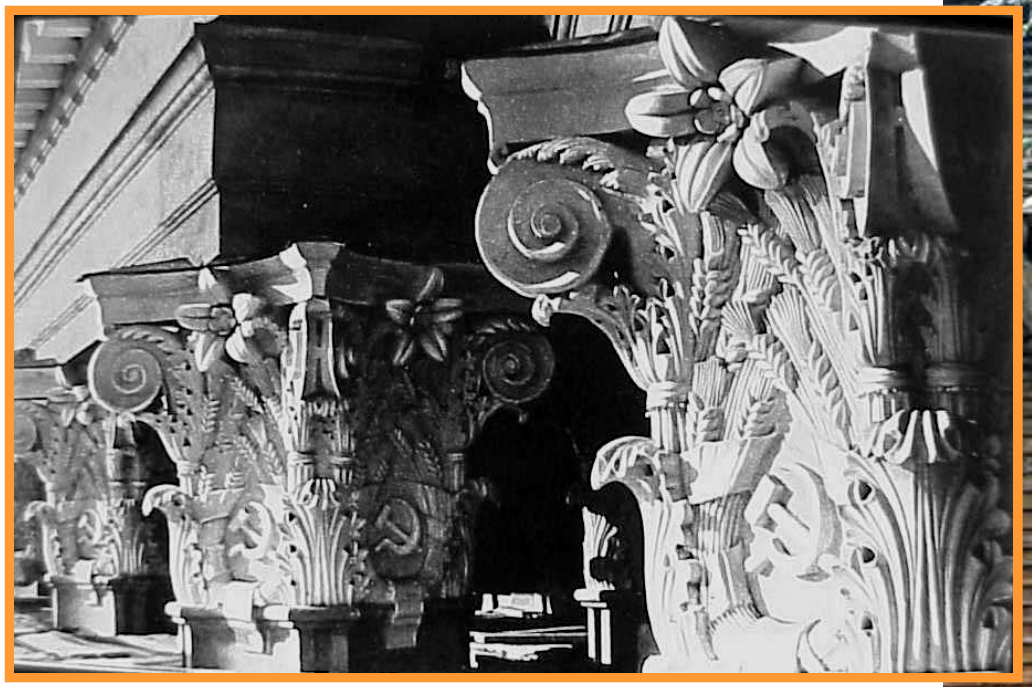

UMĚNÍ ANTICKÉHO ŘECKA

TYPY A ZNAKY ARCHITEKTURY

ŘECKÁ ANTICKÁ ARCHITEKTURA

- **Monumentální stavby,** zejména chrámy, byly budovány architrávovým systémem, v němž na sloupech spočíval vodorovný architráv a na něm vlys a dopředu vysunutá římsa.
- Většina chrámů měla pravoúhlý půdorys. Předsíň, vlastní svatyně s kultovní sochou a zadní síň, v níž se ukládaly chrámové poklady a obřadní náčiní, stály na stupňovité podnoži a byly ze stran obklopeny sloupy.
- Stavby byly budovány ve třech typech stavebních slohů (sloh dórský, iónský, korintský).
- Stavěny byly kamenné chrámy, divadla, stadiony. Jedním z nejstarších chrámů byl Héřin chrám na Samu, k sedmi divům světa byl počítán Artemidin chrám v Efesu, proslulý byl i Apollonův chrám v Delfách, chrám Athény Afaie na Aigíně či početné dórské chrámy v řeckých osadách na Sicílii a v jižní Itálii.
- Vedle chrámu se postupně objevují i stavby, sloužící veřejnému životu. Později byla stavěna velká kamenná divadla, střediska sportu a vzdělanosti (gymnasia), závodní dráhy a lázně.
- Velkolepě stavěli svá sídla např. helénističtí vládci v Alexandrii, Antiochii a Pergamonu.

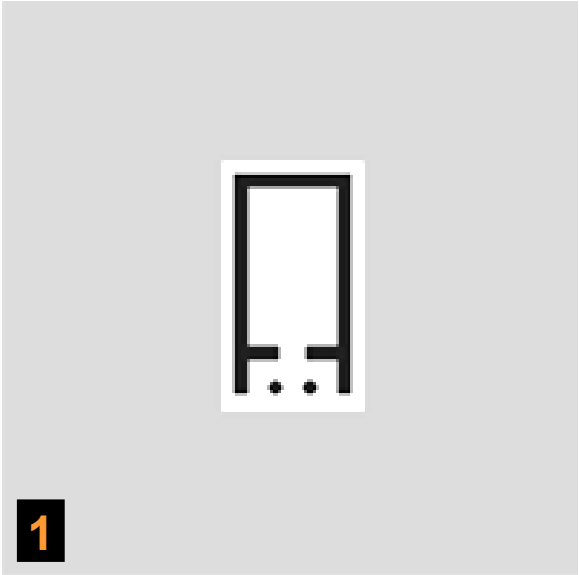

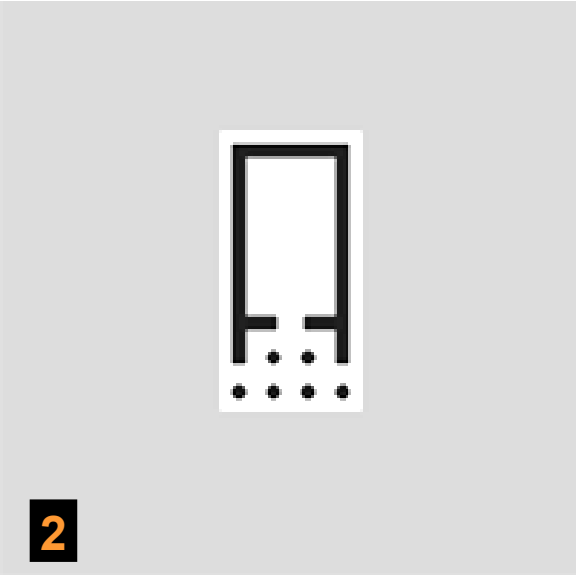

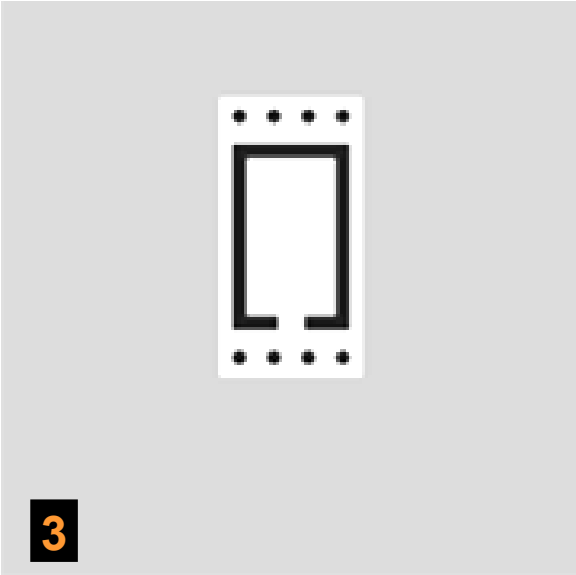

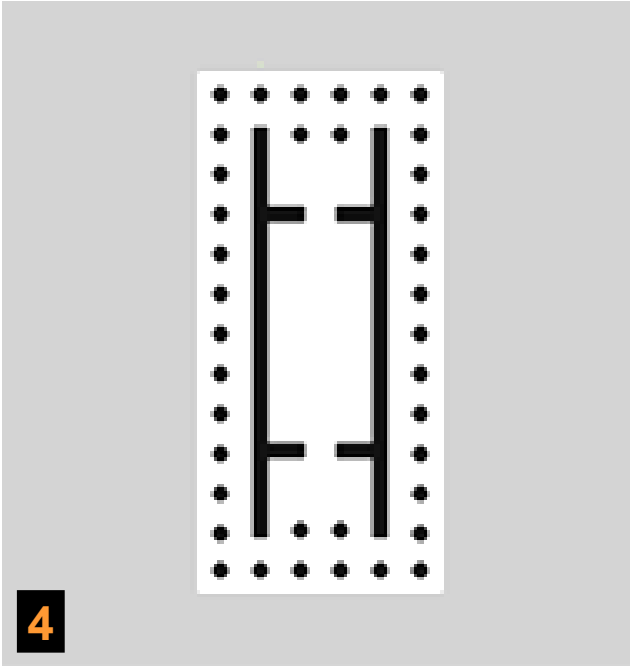

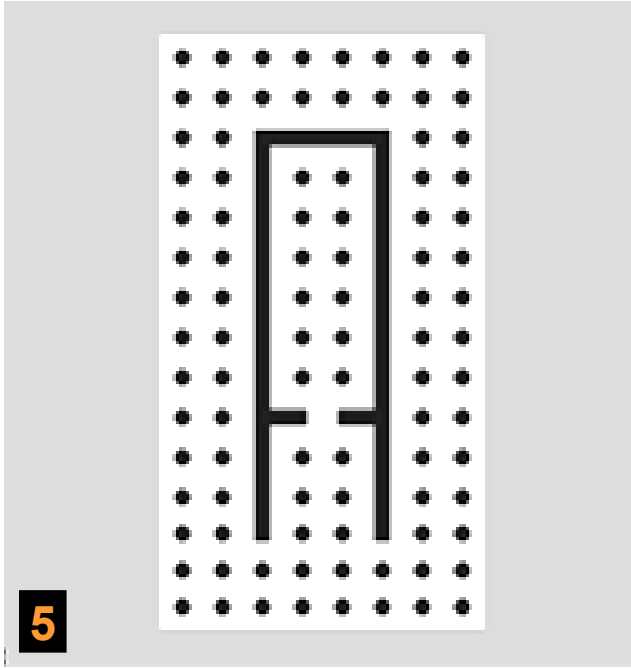

TYPY ŘECKÉHO CHRÁMU

1 In Antis

2 Prostylos

3 Amfiprostylos

4 Peripteros

5 Dipteros

DÓRSKÝ PERIPTEROS

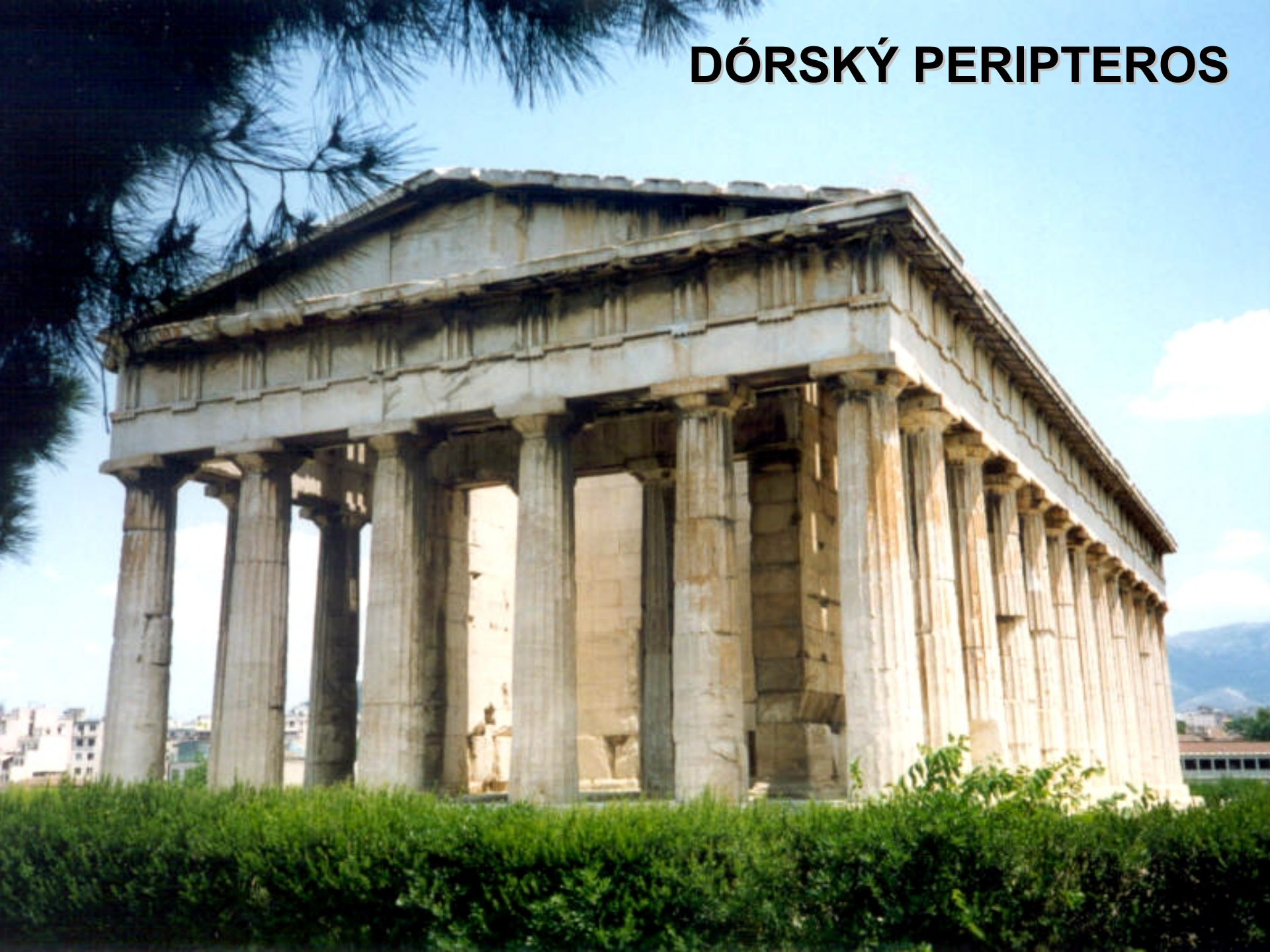

Prostylos und Amphiprostylos

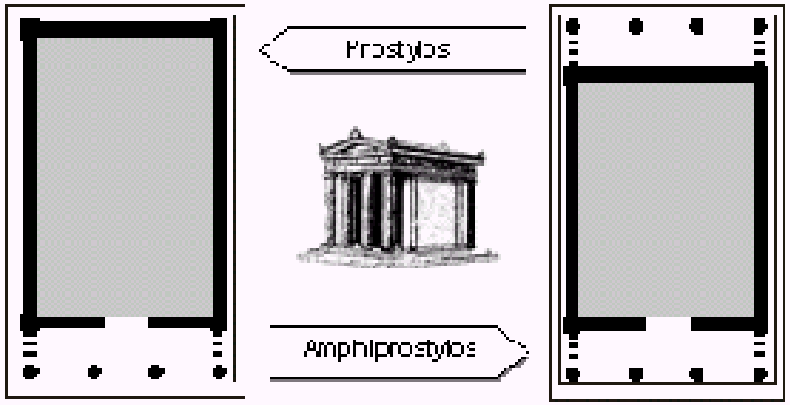

Die auffälligsten Unterschiede zwischen

Prostylos und Antentempel

- Der Anten wird eine Säulenreihe voran gestellt
- Es gibt auch Beispiele, wo die Anten nicht gebaut wurden,
- dann ist die Vorhalle seitlich nicht geschlossen.

Amphiprostylos und Prostylos

- Der Rückseite (mit bzw. ohne Anten) wird ebenfalls eine Säulenreihe voran gestellt.
- Die Rückseite hat keinen Zugang zum Naos (zur Cella).

ARCHITEKTUR
Antikes Griechenland
Tempelformen

Peripteros und Dipteros

Peripteros und Dipteros sind die Tempelformen, die man gedanklich mit der griechischen Tempelbaukunst schlecht in Verbindung bringt.

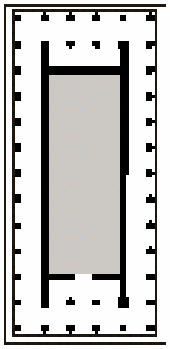

Peripteros

Dipteros

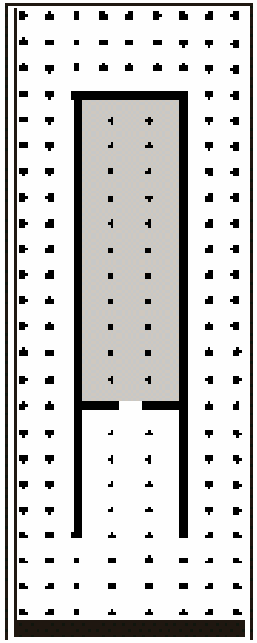

Merkmale:

- Beide Formen haben einen Säulenkranz ringsum den Tempel, der beim Dipteros sogar doppelt ist.
- Gliederung und Konstruktion des Innenraums kann sehr unterschiedlich sein.
- Die Cella hat im Regelfall nur einen Zugang, dieser liegt im Osten.
- In einzelnen Fällen ist der Teil der Cella, in dem sich das große Kultbild des Gottes befand, nicht überdacht.

The Temple of Artemis at Ephesus

Tholos und Monopteros

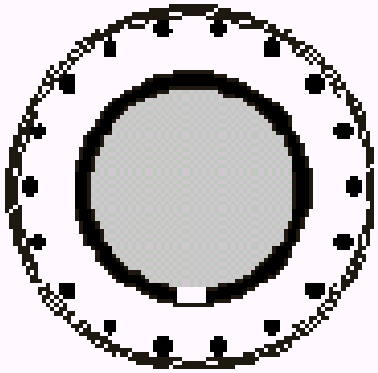

Tholos

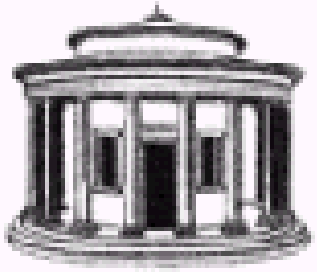

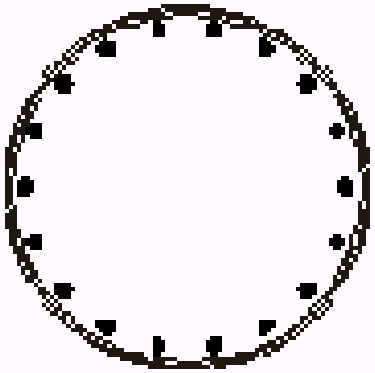

Monopteros

Gemeinsamkeiten:

- Beide Formen sind Rundbauten.
- Das Dach wird von einem kreisförmig angeordneten Säulenkranz getragen.
- Beide Formen werden auch als Ringhallentempel bezeichnet.

Sanctuary of Athena Pronaia Delphi: Tholos ca. 380 B.C.E.

ČÁSTI CHRÁMU

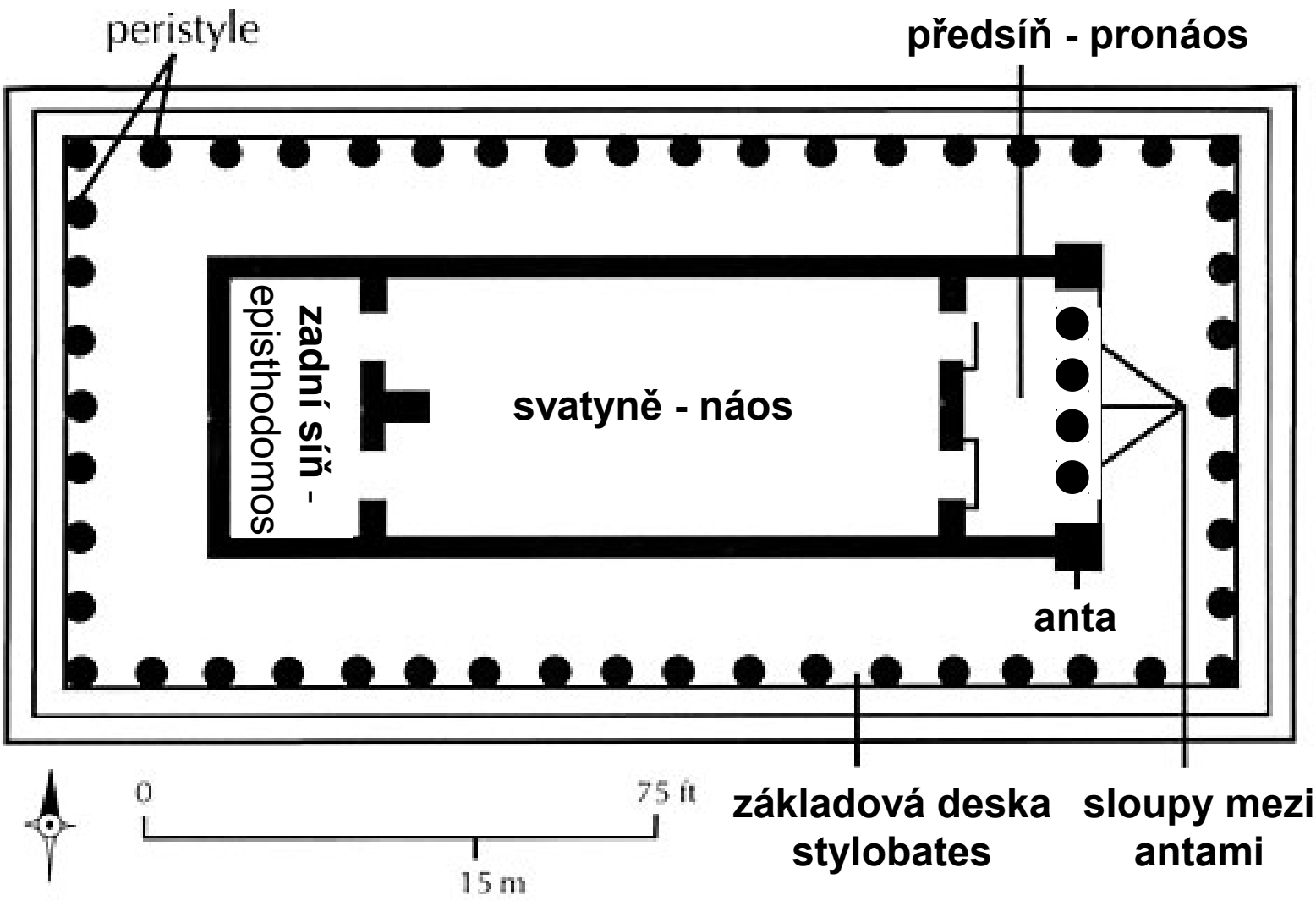

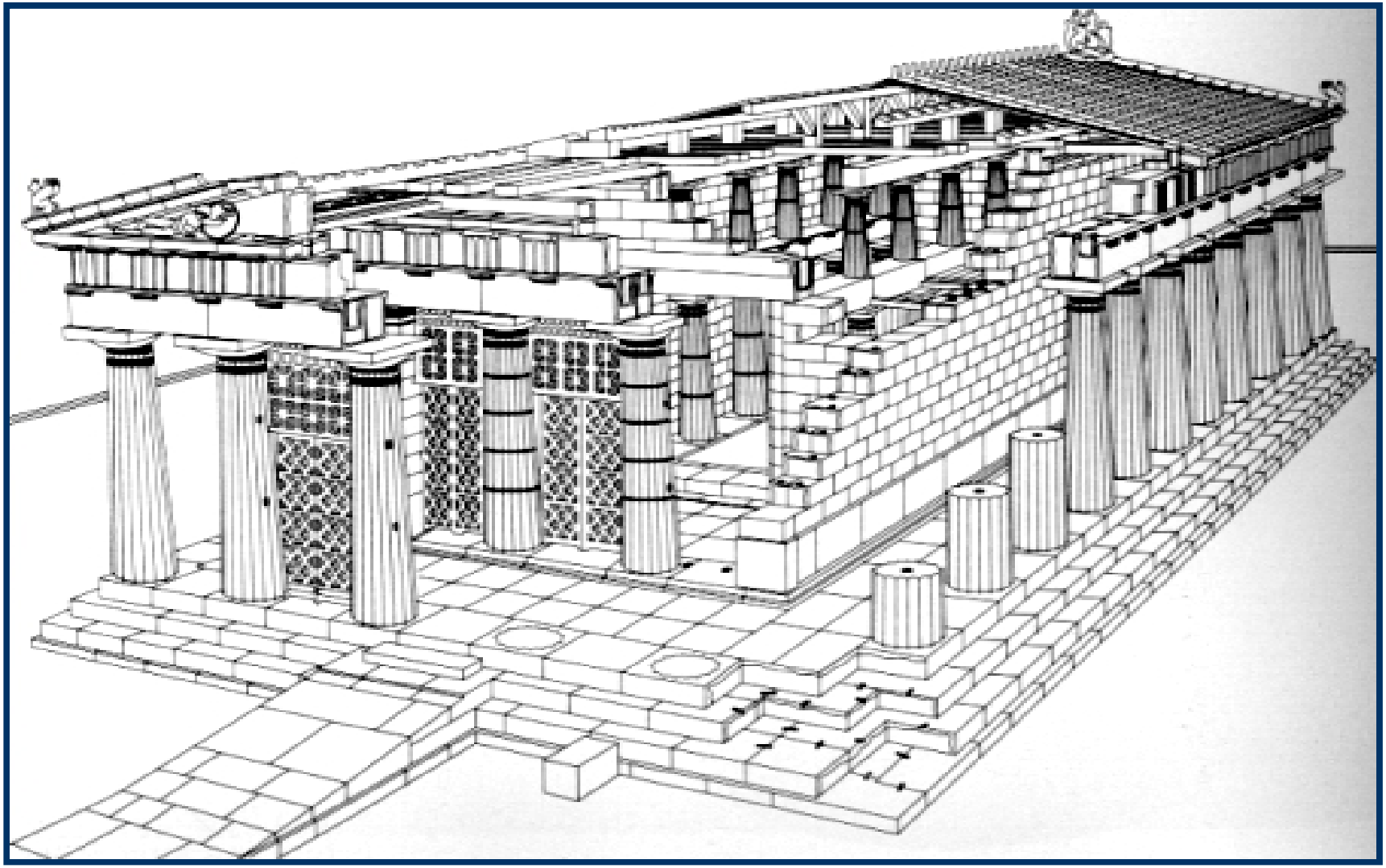

Zdroje:

PIOJAN, José. ***Dějiny umění 1***, 1. vyd. Praha: Odeon, 1977. ISBN: 80-7176-765-4
kol. ***Ilustrované dějiny světa - Úsvit civilizací***, 2. vyd. Bratislava: Gemini, 1993. ISBN: 80-7161-016-X
kol. ***Encyklopedie starověkého světa***, 1. vyd.Praha: Perfekt, 2004. ISBN: 80-8046-269-0
AUGUSTA, Pavel. a HONZÁK, František. ***Jak se žilo ve starověku,*** 1. vyd. Praha: Albatros,1989

Internetové zdroje:

- **http://cs.wikipedia.org**
- **http://commons.wikimedia.org/**
- **http://www.trentu.ca/faculty/rfitzsimons/AHCL2200Y/LE%2010-01a.htm**
- **http://armakedonium.blogspot.cz/2012/02/blog-post.html**
- **http://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_Greek_temple**
- **http://en.wikipedia.org/wiki/Proportion_%28architecture%29**
- **http://www.lookingatbuildings.org.uk/styles/classical.html**
- **http://cs.wikipedia.org/wiki/Klasick%C3%A1_%C5%99%C3%A1dov%C3%A1_architektura**
- **http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C3%B3rsk%C3%BD_%C5%99%C3%A1d**
- **http://cs.wikipedia.org/wiki/I%C3%B3nsk%C3%BD_%C5%99%C3%A1d**
- **http://cs.wikipedia.org/wiki/Korintsk%C3%BD_%C5%99%C3%A1d**
- **http://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Ancient_Greek_temples?uselang=cs**
- **http://cs.wikipedia.org/wiki/Starov%C4%9Bk%C3%A9_%C5%98ecko**
- **http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/3a/Map_Greco-Persian_Wars-en.svg/750px-Map_Greco-Persian_Wars-en.svg.png**
- **http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:MacedonEmpire.jpg**